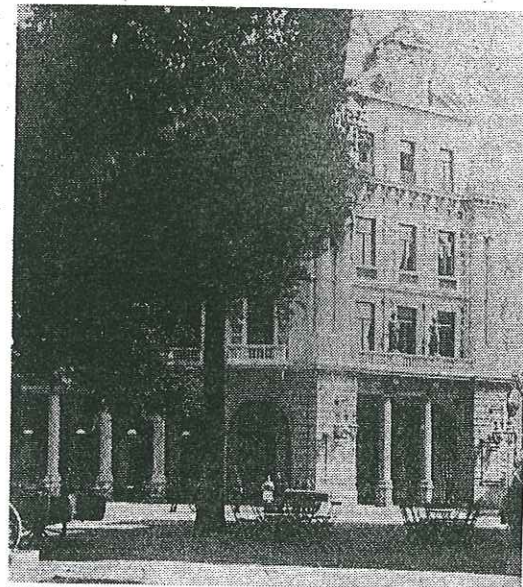

De Passage galmt weer helemaal

Het oorspronkelijke ontwerp van de Nederlandse architecten. Archief-foto

De Passage
rond 1890.
Archief-foto

door LEX DALEN GILHUYS

Toen begin april '90 een deel van de Passage afbrandde verteerde er meer dan een klein stukje stadshistorie, naar mijn gevoel. Vlammen lekten aan de alom geprezen 'hartkamer' van Den Haag.

Zodat ik de volgende maanden de getroffen Passage-arm zoveel mogelijk vermeed. Want in het geval van de Passage wilde ik m'n herinneringen brandschoon houden.

De ondergang van geen enkele andere Haagse 'passage' heeft me echter iets gedaan. De routes waren eenvoudig verkeerd gepland en daarom verdroogden de meeste.

Het leed is voorbij. Na een zelfs bescheiden tikje zingt de Passage het weer uit met haar hoge, weergalmende klank.

Ik loop weer zielstevreden door de Passage, ik ben er trouwens al eens onder geweest ook, een boeiende tocht door schaduwrijke krochten. De restauratie is een staaltje bewonderenswaardig vakmanschap, een samenspel van moderne materialen en ouderwets handwerk. Vandaag volop feest: de champagne vloeit, een vliegertentoonstelling en een actie met champagne flutes als prijs bij aankoop van meer dan honderd gulden. Feest voor de vrienden van de Passage.

Schraapzucht

Het is niet meer voor te stellen dat er ooit een tijd is geweest dat er geen Passage was. Tussen Buitenhof en Spuistraat (ook de Hofweg moest nog worden uitgevonden) lagen hoven, steegjes, binnenplaatsen en achtertuinen. Ook daarachter hetzelfde beeld, want de Grote Marktstraat, een verkeerd idee van Berlage, lag er nog lang niet. De Haagse binnenstad was een wirwar van kronkelige straatjes, die nooit en te nimmer slop of steeg als achtervoegsel kregen. Uitgangspunt bij het bepalen van de locatie van de Passage was, dat men twee belangrijke stadsdelen moest verbinden. Zowel aan de voor- als aan de achterkant moest men ergens komen waar niet alleen iets te zien maar ook iets te doen was. Aan die voorwaarde voldeed de Passage voortreffelijk, meer dan honderd jaar lang.

Het idee kwam, zoals zo véél ideeën en daden in die dagen uit het buitenland. Men kende al passages in Parijs en in Brussel. Nog erger: ook Amsterdam en Rotterdam wandelden al overdekt. Waarom Den Haag niet?

De architecten Wesstra en Van Wijk tekenden een ontwerp. Twee, misschien drie armen, een rotonde, winkels, een café, een hotel en woonhuizen op de eerste verdieping. Voor het ontwerp gereed was, was de grond al bouwrijp, een voortvarendheid die natuurlijk bestraft werd. De Passage Maatschappij kreeg met moeilijkheden te kampen. De aard daarvan laat zich niet moeilijk raden: geld. Zoals ook al op, bij voorbeeld, railgebied was gebeurd, lieten de Nederlandse kapitalisten of wie daarvoor ook mochten doorgaan het afweten toen hun deelneming werd gevraagd. Het buitenland moest weer uitkomst bieden. Een Brusselse bank stelde 700.000 gulden in het vooruitzicht, zij het tegen een hoge rente en een eigen aannemer, die hoger intekende dan welke Nederlander ook. Ten slotte zat er nog een venijnig staartje aan de vrijgevigheid: de man uit Brussel zorgde voor de detailtekeningen en mocht niet op z'n vingers worden gekeken. Hij mocht ook niet worden terechtgewezen.

De architecten klaagden. Terecht. Het was ongehoord. Ze werden in feite tot figuranten gedegradeerd.

Koppige huurder

De Passage wijkt dan ook, zacht uitgedrukt, enigszins af van het ontwerp dat door Wesstra en Van Wijk werd ingediend. Er waren geen terrassen meer, geen balkons, geen arcaden, torens, terwijl de mansardedaken door een hoog zadeldak en het koepeldak door een piramidevormig dak werden vervangen. De rotonde werd verder een verdieping lager, de binnengevels minder luxueus en het dak vooral goedkoper, hoewel men voor dat alles plus nog wat voor een dikke zestig mille méér moest betalen dan waarvoor de laagste aannemer op het oorspronkelijke ontwerp had ingeschreven... Dit alles overziend is het natuurlijk ook best mogelijk dat die Belgische aannemer juist door zijn inhaligheid onze stad voor een architectonisch monster heeft behoord.

De architecten jammerden, riepen de pers op tot kritiek, maar die juichte slechts. Ten slotte dook er ook nog een halsstarrije huurder van een pand aan de Spuistraat op die weigerde zijn pand te verlaten. Het gevolg van deze negentiende eeuwse koppigheid merken we nog steeds. Staande in de Spuistraat zien we slechts een halve ingang van de Passage. Links staat het huis er namelijk nog stééds.

Woedend

Men bouwde door, ondanks alle toestanden. Tijdens de paasdagen van 1885 kon het publiek al tegen een redelijke toegangsprijs (tien cent) het Belgische

wonder aanschouwen. De opbrengst was bestemd voor de weduwe van een dodelijk verongelukte arbeider.

De gram van de architecten werd gesteund door de Haagsche Courant. Deze blééf fulmineren tegen de Belgen, de gemeente, de Passage-Maatschappij die de kleine burger voor allerlei kosten wilde laten opdraaien. Bij de openingsplechtigheid, maandag 4 mei 1885, schreef de krant slechts één zin: 'heden is de Passage aan het Buitenhof officieel geopend', twee dagen later gevolgd door enige kritiek en iets over wanorde-lijkheden. Zo heeft de hoogachtte, maar oh zo gevoelige pers ook de openingsplechtigheden van onder meer Des Indes, het Kurhaus en de feestelijkheden rond de paarde- en elektrische tram niet of nauwelijks verslagen.

Inderdaad waren er in en rond de herbergen in het aloude Achterom, waaronder de Haagse Beek tegenwoordig in een dwangbuis stroomt, nogal wat ongeregeldheden. Ook toen al werd de politie door het publiek in haar werk tegengewerkt.

Stand

De Passage praalde in het hart van Den Haag. Met een lengte van ruim 150 meter, tweemaal zo groot als die in Rotterdam. Er was nog geen derde arm die de rotonde met de toen nog bestaande Praktijzshoek (nu Hofweg) moest verbinden. De vermalide Belgen hadden ook hierop bezuinigd. Er was wel wat goede wil getoond. Dertien meter sleuf. Daarvoor kwam koffiehuis De Bordelaise. Christian Anderssen heeft hier nog gezeten, om maar eens een buitenlander te noemen. Die derde arm zou pas in 1929 worden voltooid.

Er kwamen mooie winkels en die zijn er sindsdien gebleven. Stand.

Alleen het hotel Du Passage en de bioscoop Passage legden het loodje.

Nu is er weer een hotel. Novotel Den Haag Centrum. Geen naam die een Hagenaar zal gebruiken, vrees ik. Gisteren is Novotel feestelijk geopend, een festijn, dat in het teken van de actrice en weldoenster Josephine Baker stond over wie ook een musical loopt.

Maar het belangrijkste van alles: de Passage staat weer in volle bloei. En als je ertegen tikt hoor je een hoge weergalm.

(Bronnen: 'Passage' Coos Versteeg en 'Honderd jaar bouwen' Berlage-stichting)